

Jordbruksutskottets betänkande

1980/81: 36

om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m. (prop. 1980/81: 190)

Propositionen

I proposition 1980/81: 190 har regeringen (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen

dels att

1. antaga förslaget till lag om ändring i lagen (1967: 340) om prisreglering på jordbrukets område,

2. antaga förslaget till lag om upphävande av lagen (1960: 258) om utjämningskatt på vissa varor,

dels att

3. godkänna de i propositionen förordade grunderna för reglering av priser m. m. på vissa jordbruksprodukter för tiden den 1 juli 1981—den 30 juni 1982.

4. godkänna vad i propositionen förordats i fråga om sockerbetsarealen för 1982 års odling,

5. godkänna vad i propositionen förordats om prisstödet till jordbruket i norra Sverige,

6. medge att statens jordbruksnämnd för säsongmässig lagring av jordbruksprodukter under budgetåret 1981/82 får disponera en rörlig kredit på högst 250 000 kr. i riksgäldskontoret.

7. medge att statens jordbruksnämnd för inlösen av inhemskt oljeväxtfrö för budgetåret 1981/82 får disponera en rörlig kredit på högst 50 000 000 kr. i riksgäldskontoret.

8. medge att den rörliga kredit på högst 120 000 000 kr. som år 1973 ställdes till statens jordbruksnämnds förfogande i riksgäldskontoret för ändamål utanför fördelningsplanen för införselavgiftsmedel får under regleringsåret 1981/82 användas av regeringen eller, efter regeringens bestämmande, statens jordbruksnämnd för ändamål inom jordbruksregleringen och regleringen av sockernäringen.

9. godkänna vad i propositionen förordats i fråga om användningen av avgiftsmedel, som inflyter under regleringsåret 1981/82 eller har influtit under tidigare regleringsår.

10. godkänna de i propositionen förordade grunderna för råvarukostnadsutjämning till viss industri,

11. medge att statens jordbruksnämnd för råvarukostnadsutjämning under regleringsåret 1981/82 får disponera en rörlig kredit på högst 40 000 000 kr. i riksgäldskontoret.

dels att

12. till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1981/82 anvisa ett förslagsanslag av 3 716 000 000 kr.,

13. till Prisstöd till jordbruket i norra Sverige för budgetåret 1981/82 utöver redan anvisat förslagsanslag anvisa ytterligare 29 000 000 kr.

I propositionen läggs fram förslag om prisregleringen på jordbruksprodukter utom för sockerbetor och socker för tiden den 1 juli 1981 – den 30 juni 1982 på grundval av förslag som har lagts fram av statens jordbruksnämnd. Vidare läggs fram förslag för att bl. a. möjliggöra fortsatt drift vid Karpalunds sockerbruk under 1982.

Dessutom föreslås en uppräknig av prisstödet till jordbruket i norra Sverige. Förslag läggs också fram om utformningen av råvarukostnadsutjämnigen till viss industri.

Lagförslagen är av följande lydelse

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område¹

dels att 10, 25, 27, 34 och 34 a §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 21 a och 21 b §§, samt närmast före 21 a § en ny rubrik av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §²

Avgift erlägges av

Avgift erläggs av

a) mjölkproducent för mjölk, grädde och ost som han levererar till annan än mejeri eller företagare som handlar med mjölk eller mejeriprodukter,

b) mejeri för mjölk, grädde, ost och tormjolk och kondenserad mjölk, som ej levereras till annat mejeri,

c) annan tillverkare än mejeri för margarinost,

c) annan tillverkare än mejeri för försåld margarinost,

d) annan företagare som handlar med mjölk eller mejeriprodukter än mejeri för mjölk, grädde och ost som mjölkproducent levererat,

e) potatisproducent för potatis som han levererar till bränneri eller stärkelsefabrik,

f) importör av socker och sockertillverkare för försålt socker,

g) kläckeri för levererade hönkycklingar av tamhöns.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:865.

² Senaste lydelse 1978:466.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

h) fläskproducent för tamsvin som han levererar till slakt.

i) äggproducent för värphöns som han innehar.

Den som odlar potatis på en sammanlagd åkerareal av minst 0.5 hektar erlägger avgift för potatisen i förhållande till den odlade arealen.

Avgifter för att utjämna industrins råvarukostnader

21 a §

Regeringen får föreskriva att en avgift (utjämningsavgift) skall erläggas för varor som tillverkas av råvaror upptagna i bilagan till denna lag, om tillverkningen sker inom landet för försäljning eller varorna förs in till landet och förtullas.

För andra slag av varor än för vilka utjämningsavgift skall erläggas, vilka tillverkas av råvaror upptagna i bilagan till denna lag, får regeringen föreskriva att en avgift (importavgift) skall erläggas när varorna förs in till landet och förtullas.

Regeringen får överlåta åt jordbruksnämnden att meddela föreskrifter som avses i första och andra styckena.

21 b §

I fråga om utjämningsavgift för varor som tillverkas inom landet skall 11–13 §§ denna lag tillämpas.

I fråga om avgifter enligt 21 a § för varor som importerats skall 15 och 17 §§ tillämpas.

25 §³

Regeringen eller, efter bemyndigande av regeringen, jordbruksnämnden får medge befrielse från avgift eller återbetalning av avgift.

Har avgift som avses i 14 § återbetalats med anledning av utförsel av vara och förs varan åter in, skall avgiften erläggas på nytt helt eller delvis, om jordbruksnämnden fordrar det.

Har avgift som avses i 14 eller 21 a § återbetalats med anledning av utförsel av vara och förs varan åter in, skall avgiften erläggas på nytt helt eller delvis, om jordbruksnämnden fordrar det.

³ Senaste lydelse 1974:865.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 §⁴

Avgiftsmedel som *ej* åtgår till uppbörd eller kontroll *användes* till prisreglering på jordbrukets område och *till* åtgärder i samband därmed enligt föreskrifter som regeringen meddelar. Såvitt gäller avgiftsmedel som uppburits enligt 14 § första eller tredje stycket eller 18 § första stycket, meddelas föreskrifterna med stöd av riksdagens beslut.

Avgiftsmedel som *inte* åtgår till uppbörd eller kontroll *används* till prisreglering på jordbrukets område, *utjämning av industrins råvarukostnader* och åtgärder i samband därmed enligt föreskrifter som regeringen meddelar. Såvitt gäller avgiftsmedel som uppburits enligt 14 § första eller tredje stycket eller 18 § första stycket, meddelas föreskrifterna med stöd av riksdagens beslut.

34 §⁵

Bestämmelserna i 47 och 49 §§ lagen om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning gäller i tillämpliga delar i fråga om avgift som avses i 7–10 §§. Bestämmelserna i 49 § nämnda lag gäller även i fråga om sådan kontroll som avses i 33 § denna lag.

Bestämmelsen i 47 § lagen (1959:92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning skall tillämpas i fråga om avgift som avses i 7–10 §§ och 21 a § första stycket såvitt avser varor som tillverkas inom landet.

34 a §⁶

Den som till ledning vid fastställande av avgift uppsåtligen eller av grov oaktsamhet avger handling med oriktig uppgift och därigenom föranleder fara för att avgift *undandras dömes* till böter eller fängelse i högst två år, om *ej* gärningen är belagd med straff i lagen om straff för varusmuggling.

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet underlåter att avge deklaration eller annan därmed jämförlig handling till ledning vid fastställande av avgift eller, såvitt gäller avgift enligt 7–10 §§, bryter mot 4 § lagen om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning *dömes* till böter.

Den som till ledning vid fastställande av avgift uppsåtligen eller av grov oaktsamhet avger handling med oriktig uppgift och därigenom föranleder fara för att avgift *undandras döms* till böter eller fängelse i högst två år, om *inte* gärningen är belagd med straff i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet underlåter att avge deklaration eller annan därmed jämförlig handling till ledning vid fastställande av avgift eller, såvitt gäller avgift enligt 7–10 §§ *eller enligt 21 a § första stycket för varor som tillverkas inom landet*, bryter mot 4 § lagen (1959:92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning *döms* till böter.

⁴ Senaste lydelse 1974:865.

⁵ Senaste lydelse 1974:865.

⁶ Senaste lydelse 1971:97.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

I ringa fall *dömes ej* till ansvar enligt första eller andra stycket.

I ringa fall *döms inte* till ansvar enligt första eller andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

2 Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1960:258) om utjämningskatt på vissa varor

Härigenom föreskrivs att lagen (1960:258) om utjämningskatt på vissa varor skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1981.

Den upphävda lagen gäller fortfarande i fråga om varor för vilka skattskyldighet har inträtt före den 1 juli 1981.

Motioner

Utskottet har i detta betänkande behandlat

dels den med anledning av propositionen väckta motionen 1980/81:2196 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen uttalar att några ytterligare sänkningar av livsmedels-subventionerna ej får ske från läget den 1 januari 1981.

2. att riksdagen hos regeringen begär ett upptrappningsprogram för livsmedelssubventionerna till en nivå då mervärdesakften på livsmedel i sin helhet går tillbaka till konsumenterna i form av subventioner och hela momseffekten på livsmedel avskaffas,

3. att riksdagen uttalar att livsmedelssubventionerna skall vara differentierade med hänsyn till näringsmässiga kvaliteter hos livsmedlen och kunna omfatta jämväl produkter utanför jordbruksområdet såsom fisk, grönsaker och frukt.

4. att riksdagen hos regeringen hemställer om en överarbetning av stödet till jordbruket, med bibehållande av gällande jordbrukspolitiska mål, med inriktning att stödet i ökad utsträckning skall vara inriktat till de jordbrukare som bäst behöver stödet.

dels de under allmänna motionstiden 1981 väckta motionerna

1980/81:271 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om en översyn av förhållandena vid de svenska "djurfabrikerna" och att den med utgångspunkt i denna översyn till riksdagen framlägger förslag beträffande de svenska "djurfabrikerna" i den riktning som förordats i motionen.

1980/81:319 av Hagar Normark och Gudrun Sundström (båda s) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en utredning angående riskerna med att använda antibiotika i fodret till slaktdjur.

2. att riksdagen uttalar sig för att användning av antibiotika som tillväxtmedel stoppas i avvaktan på utredningsresultatet.

1980/81: 384 av Stig Alftin m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning av sambandet mellan kosthåll, folkhälsa och de effekter olika statliga åtgärder har på livsmedelskonsumtionens inriktning.

1980/81: 471 av Sten Svensson och Sven Eric Lorentzon (båda m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär ett samlat åtgärdsprogram för att öka den svenska exporten av livsmedel.

2. att riksdagen hos regeringen begär en undersökning av möjligheterna att vidga förädlingsgraden av produkter från det svenska jordbruket i enlighet med vad som anförts i motionen.

1980/81: 1016 av Mårten Werner (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om strängare regler för fabriksmässig djuruppfödning.

1980/81: 1366 av Sture Ericsson och Kerstin Andersson i Kumla (båda s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder för att reducera mängden socker i vår mat, speciellt i industriellt framställda livsmedel.

1980/81: 1372 av Stig Josefson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om stöd till inhemsk odling av sojabönor.

1980/81: 1380 av Sten Sture Paterson m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen prövar förutsättningarna för

1. att senast inför 1982 års kampanj tillåta den inhemska sockerproduktionen att öka till befintlig industrikapacitets nivå genom utökning av betodlingsarealen.

2. en växande export av svenskt socker och svenska sockerprodukter.

1980/81: 1747 av Torsten Bengtson och Anders Gernandt (båda c) vari yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa att frågan om tillämpande av lågprislinje för vissa baslivsmedel blir föremål för prövning.

1980/81: 1763 av Svante Lundkvist m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar uttala sig för att ett av statens jordbruksnämnd konstaterat pristryckande överskott skall föreligga för att differentierade pristillägg skall tillämpas.

1980/81: 1764 av Svante Lundkvist m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om det av riksdagsrevisorerna aktualiserade förslaget om en utredning angående möjligheterna att tillämpa en ökad målstyrning av jordbruksprisregleringen och bättre möjligheter att stämma av jordbruksöverenskommelserna mot faktiskt utfall.

2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om utökning av representationen för allmänintresset i jordbruksnämndens styrelse.

3. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en utredning om konsumentdelegationens ställning, sammansättning och resurser.

Yttrande

Utskottet har berett skatteutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen i vad avser frågor inom detta utskotts beredningsområde. Skatteutskottets yttrande (1980/81: 7 y) är fogat som *bilaga* till detta betänkande.

Skrivelse

Till utskottet har inkommit en skrivelse från Sockerbolaget med anledning av motion 1980/81: 1366.

Utskottet

Prisregleringen på jordbruksprodukter m. m.

Nu tillämpade grunder för reglering av priser m. m. på vissa jordbruksprodukter godkändes av riksdagen år 1978 för treårsperioden den 1 juli 1978—den 30 juni 1981 (prop. 1977/78: 154, JoU 1977/78: 34, rskr 1977/78: 348).

Regeringen uppdrog den 25 september 1980 åt statens jordbruksnämnd att efter överläggningar med Lantbrukarnas förhandlingsdelegation och jordbruksnämndens konsumentdelegation avge förslag om den närmare utformningen av prisregleringen på jordbruksprodukter, med undantag för sockerbetor och socker, för tiden efter den 30 juni 1981. Förslaget skulle enligt beslutet utformas med utgångspunkt i riksdagens beslut med anledning av propositionen om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken, m. m. (prop. 1977/78: 19, JoU 1977/78: 10, rskr 1977/78: 103).

I skrivelse den 16 mars 1981 har jordbruksnämnden efter avslutade överläggningar lagt fram förslag om prisregleringen på jordbruksprodukter med undantag av sockerbetor och socker för tiden efter den 30 juni 1981.

I skrivelsen anför jordbruksnämnden att det vid överläggningarna visat sig råda stora motsättningar om hur prisregleringen för jordbruksprodukter under kommande regleringsperiod skall vara konstruerad i principiellt hänseende. Motsättningarna gäller särskilt principerna för kostnadskompensationen och systemet för inkomstfölsamheten. Det har därför inte varit möjligt att nu nå en överenskommelse om ett förslag om en flerårig regleringsperiod, även om en sådan hade varit att föredra. När det gäller en ettårig prisregleringsperiod är emellertid de principiella åsiktsskillnaderna enligt nämnden mindre. Båda delegationerna har för regleringsåret 1981/82 accepterat i huvudsak oförändrade principer beträffande kostnadskompensationen till såväl jordbruket som förädlingsindustrin. I fråga om inkomstnivån och inkomstfölsamheten redovisar nämnden att delegationerna inte

har kunnat enas om de belopp som bör tillföras jordbruket. Enligt nämnden går delegationernas uppfattningar härvid starkt isär. Skillnaden i delegationernas ståndpunkter redovisas av jordbruksnämnden till 520 milj. kr. för regleringsåret 1981/82.

Jordbruksnämnden föreslår att en ettårig prisregleringsperiod tillämpas som ett provisorium i avvaktan på överläggningar om prisregleringen för tiden efter den 30 juni 1982. Regleringen under regleringsåret 1981/82 föreslås därför enligt jordbruksnämnden i allt väsentligt bygga på de regler som har gällt för tiden efter den 30 juni 1978.

I propositionen framlagt förslag rörande *prisregleringen på jordbruksprodukter utom sockerbetor och socker* överensstämmer med vad jordbruksnämnden i sin skrivelse förordat.

Huvuddragen i regeringens förslag är följande. Beträffande inkomstnivå och inkomstföljsamhet föreslås att jordbruket, utöver vad som kan erhållas genom rationaliseringar, den 1 juli 1981 tillförs ett belopp av 30 milj. kr. och den 1 januari 1982 ytterligare 40 milj. kr. Vidare bör ett belopp utöver nu utgående 40 milj. kr. tillföras jordbruket för ett särskilt räntestöd till särskilt skuldsatta jordbrukare för regleringsåret 1981/82. Medlen föreslås utgå inom ramen för de belopp som tillerkänns jordbruket. Stödet bör inte utgå för nyinvesteringar och nyetableringar som skett efter utgången av år 1980.

När det gäller kostnadskompensationen till förädlingsindustrin bör nuvarande principer tillämpas även under regleringsåret 1981/82. I fråga om kostnadskompensationen till jordbruket förordas att jordbruket tillförs ett engångsbelopp på 100 milj. kr. att utgå under regleringsåret 1981/82. Beloppet är avsett att delvis kompensera vissa inte förutsedda eftersläpnings-effekter under nu löpande regleringsperiod på grund av inflationsregelns konstruktion. I övrigt avses de regler som gäller under innevarande period böra tillämpas. I avseende på låginkomstsatsning m. m. inom jordbruket innebär förslaget att man för regleringsåret 1981/82 anvisar oförändrat 380 milj. kr. till följande ändamål, nämligen för leveranstillägg för mjölk 135 milj. kr., smågrisstöd 20 milj. kr., avbytarverksamhet 95 milj. kr., företagshälsovård 10 milj. kr. och socialförsäkringsskydd 120 milj. kr.

Propositionen föranleder i nu berörda avsnitt ingen erinran från utskottets sida. Utskottet har inte heller något att invända mot regeringens förslag i fråga om användningen av *införselevgiftsmedel m. m.*

Beträffande *sockerregleringen m. m.* hemställs i propositionen om riksdagens godkännande av att sockerbetsarealen utökas med 1 000 ha under 1982 års odling. Därmed kommer sockerbetsarealen att uppgå till 53 000 ha för år 1982. En strävan bör vara att med denna arealökning åstadkomma en minskning av fabrikspotatisodlingen.

Jordbruksministern erinrar om att han förra året tillkallade en kommitté för att utreda sockernäringsens framtida omfattning, inriktning, organisation och struktur. Kommittén kommer bl. a. att lämna förslag om socker-

betsarealens framtida omfattning. Utredningen beräknas vara klar tidigast våren 1982. I propositionen redovisade åtgärder är avsedda att trygga driften vid Karpalunds sockerbruk också under år 1982 samtidigt som kostnaderna för regleringen av fabrikspotatis för stärkelseproduktion bör kunna minskas.

Utskottet kan för sin del biträda regeringens förslag och förordar således att riksdagen godkänner att sockerbetsarealen för 1982 års kampanj utökas med 1000 ha till sammanlagt 53 000 ha. Som framhålls i propositionen är arealökningen inte avsedd att uppfattas så att sockerutredningens förslag föregrips.

Syftet med den vid riksdagens början väckta motionen 1380 om utökning av den inhemska sockerproduktionen till befintlig industrikapacitets nivå, m. m. synes – om riksdagen bifaller vad utskottet nyss förordat – delvis ha tillgodosetts. Någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionen finner utskottet i avvaktan på resultatet av sockerutredningens överväganden inte påkallad.

Regeringens förslag om uppräknig av *prisstödet till jordbruket i norra Sverige* för att förhindra att värdet av stödet urholkas föranleder ingen erinran från utskottets sida. Utskottet tillstyrker i enlighet härmed att berört förslagsanslag utöver tidigare av riksdagen anvisat belopp tillförs 29 milj. kr. för ändamålet.

I propositionen hemställs om riksdagens godkännande av ändrade grunder för råvarukostnadsutjämning till viss industri. Regeringens förslag bygger på betänkande av kommittén för *industrins råvarukostnadsutjämning – RÅK* (Jo 1978:07). Enligt förslaget bör ett internt system även i fortsättningen kunna tillämpas för de livsmedelsprodukter som i dag utjämnas genom interna åtgärder. Den nuvarande prisutjämnningen finansieras i förevarande avseende i huvudsak genom den utjämningskatt som infördes den 1 juli 1960 i samband med EFTA-konventionens tillkomst. Skatten utgår för choklad- och konfektyrvaror, biscuits och wafers med 110 öre per kg och för starköl med 8 öre per liter. Den interna prisutjämnningen finansieras till närmare 80 % av utjämningskatten. Beskattningsmyndighet är riksskatteverket (RSV), som i samråd med jordbruksnämnden även handlägger prisutjämnningen till tillverkare av de beskattade varorna. I propositionen föreslås att regeringen får bemyndigande att föreskriva att särskilda avgifter skall erläggas för varor som tillverkas av jordbruksprisreglerade råvaror och fastställa motsvarande importavgifter vid införsel till landet. Avgifterna skall finansiera såväl den interna som den i form av exportbidrag utgående externa råvarukostnadsutjämnningen. Finansieringen föreslås även ske med hjälp av bidrag från jordbruket och vissa budgetmedel. Influtna medel skall tillföras en särskild utjämningskassa, som skall bekosta prisutjämnningen för både de avgiftsbelagda varorna och för sådana s. k. tekniska produkter som av praktiska skäl inte kan beläggas med avgift. Utjämningskatten upphävs fr. o. m. den 1 juli 1981, men RSV skall behålla en del av sina nuvarande uppgifter med uppbörd och prisutjämnning.

†1 Riksdagen 1980/81. 16 saml. Nr 36

Skatteutskottet har beretts tillfälle att yttra sig över bl. a. föreliggande förslag. Skatteutskottet anför i sitt yttrande att utskottet finner att förslaget tangerar den i många fall svårtolkade frågan om en påлага skall anses vara skatt eller avgift. RSV har i sitt remissyttrande över RÅK:s betänkande ifrågasatt om inte den föreslagna utjämningsavgiften är att betrakta som en skatt med hänsyn till att de medel som influtit inte i sin helhet skall tillföras näringsgrenen i fråga. På samma grund kan enligt utskottets mening också göras gällande att en stor del av de jordbruksavgifter som utgår på importen liksom de importavgifter som avses i propositionen i huvudsak bör ses som skyddstullar. När man från producenthåll vill ha ett särskilt starkt skydd för en jordbruks- eller trädgårdsprodukt begärs i många fall att varan skall bli tullfri men föras in under jordbruksprisregleringen. Det kan knappast vara i överensstämmelse med grundlagens syfte att de mindre tyngande pålagorna måste beslutas av riksdagen, medan regeringen ensam beslutar om avgifter av mera väsentlig betydelse. Utskottet vill med dessa synpunkter understryka att gränsen mellan skatt och avgift på sikt bör fastställas mera entydigt än som nu är fallet och att detta lämpligen bör ske vid en kommande grundlagsrevision. I avvaktan härpå anser skatteutskottet sig emellertid kunna tillstyrka propositionen i de delar den berör utskottets ämnesområde.

Jordbruksutskottet godtar för sin del principerna i regeringens förslag till författningsmässig reglering av prisutjämnningen. I likhet med jordbruksministern vill utskottet särskilt betona att det föreslagna utjämnningssystemet förutsätter att avgifterna smidigt kan anpassas till ändrade förhållanden. Det är därför angeläget att regeringen eller den myndighet som har huvudansvaret för prisutjämnningen har befogenhet att bestämma om avgift skall tas ut och med vilket belopp. Detta gäller även den utjämningsavgift som enligt föreliggande förslag skall ersätta utjämningskatten. Utskottet delar jordbruksministerns bedömning att avgiften, som tas ut i näringsreglerande syfte, i princip är av samma typ som de avgifter som tas ut inom ramen för prisregleringen på jordbrukets område. Som också anförts i propositionen utgår den avgift som tas ut vid import av de varor som f. n. är föremål för extern prisutjämnning med stöd av lagen om prisreglering på jordbrukets område. Utifrån sina utgångspunkter finner utskottet ingen anledning till erinran mot att den nu föreslagna utjämningsavgiften, i likhet med de avgifter som f. n. tas ut inom jordbruksprisregleringen, inte betraktas som en skatt utan som en belastande avgift, vilken i form av bidrag återgår till näringsgrenen i fråga. Utskottet har inte något att invända mot att RSV också i fortsättningen handlägger protokoll, uppbörd av avgift och utbetalning av bidrag för vissa prisutjämnade varor. Regeringen bör kunna förordna härom. Enligt utskottets mening krävs härför en viss komplettering till det i propositionen framlagda förslaget om ändring av nyssnämnda lag. Utskottet föreslår att i 21 § b första stycket införs en mening av innebörd att RSV i den utsträckning regeringen förordnar skall vara be-

skattningsmyndighet. Utskottet biträder i övrigt vad i propositionen i förevarande del anförts och föreslår sålunda att riksdagen godkänner de i propositionen förordade grunderna för råvarukostnadsutjämning till viss industri.

Anslaget C 3 Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område beräknas för nästa budgetår till 3 716 milj. kr. Av beloppet avser ca 3 200 milj. kr. kostnader för livsmedelssubventioneringen. Anslagsberäkningen är gjord mot bakgrund av den per den 1 januari 1981 beslutade minskningen av subventionerna med 250 milj. kr. räknat per helt år och de per den 1 oktober 1981 och den 1 januari 1982 tidigare aviserade ytterligare minskningarna av livsmedelssubventionerna med 300 resp. 500 milj. kr. per år räknat.

I motion 2196 framhålls att varje sänkning av livsmedelssubventionerna indirekt innebär en höjning av mervärdesskatten på livsmedel. Motionärerna förordar därför stopp för alla vidare sänkningar av livsmedelssubventionerna och ett program för upptrappning av dessa subventioner till en nivå där mervärdesskatten går tillbaka till konsumenterna i form av näringsmässigt motiverade och differentierade subventioner.

Utskottet vill erinra om att det ankommer på regeringen att besluta om livsmedelssubventionernas utformning. När det gäller nyss berörda minskningar av subventionerna i fråga vill utskottet vidare erinra om att riksdagen då regeringens planer presenterades för riksdagen i likhet med utskottet inte hade något att invända mot regeringens aviserade åtgärder härvidlag (se JoU 1980/81: 10 och JoU 1980/81: 26). I sistnämnda betänkande, som avsåg proposition 1980/81: 118 om ekonomisk-politiska åtgärder och som avgavs så sent som den 23 april i år, fann utskottet dock anledning fästa uppmärksamheten på att produktionsutvecklingen inom vårt jordbruk under senare år naturligtvis gradvis anpassats till ett avsättningsutrymme där livsmedelssubventionerna spelar en ej obetydlig roll. Utskottet utgick därför från att man från regeringens och berörda myndigheters sida med uppmärksamhet följde utvecklingen och noggrant beaktade följderna för såväl producenter som konsumenter av vidtagna och förordade minskningar av livsmedelssubventioneringen.

I enlighet med vad här anförts föreslår utskottet att riksdagen lämnar motion 2196 utan vidare åtgärd i här berörda delar (yrkandena 1 och 2).

Enligt motion 2196, yrkande 3, bör livsmedelssubventionerna differentieras med hänsyn till näringsmässiga kvaliteter hos livsmedlen och bör också kunna omfatta produkter utanför jordbruksområdet såsom fisk, grönsaker och frukt. Önskemål om omfördelning av livsmedelssubventionerna i syfte att främja konsumtion av näringsriktig kost framförs också i de vid riksdagens början väckta motionerna 384 och 1747. Näringsfysiologiska synpunkter ligger även bakom kravet i motion 1366 på åtgärder i syfte att minska sockerkonsumtionen.

Som utskottet nyss framhållit ankommer det på regeringen att besluta

om livsmedelssubventionernas utformning. Såvitt gäller konkreta åtgärder i syfte att medverka till en övergång till bättre kostvanor har bl. a. socialstyrelsen och livsmedelsverket ett grundläggande ansvar. Det kan i sammanhanget erinras om den kampanj för förbättrade kost- och motionsvanor som sedan början av 1970-talet bedrivs under ledning av socialstyrelsen i samarbete med livsmedelsverket och konsumentverket. I fråga om sockerhalten i våra livsmedel följer livsmedelsverket noggrant utvecklingen på området.

Utskottet vill emellertid erinra om att utskottet vid upprepade tillfällen ställt sig positivt till motionsvis framförda synpunkter till förmån för bättre kostvanor m. m. (se bl. a. JoU 1978/79: 36 och 1979/80: 47). I dessa sammanhang har utskottet funnit det uppenbart att det behövs en kostupplysning från samhällets sida gentemot konsumenterna som är fri från kommersiella inslag och som präglas av allsidighet. Utskottet har också understrukt nödvändigheten av att man söker bredda vårt vetande om kostvanor hos olika befolkningsgrupper genom successiva kostundersökningar. På utskottets förslag uttalade sig riksdagen så sent som under våren 1979 för en mera allsidig redovisning av resultaten av pågående överväganden rörande livsmedelssubventionernas effekter på konsumtionsinriktningen m. m.

I detta sammanhang bör vidare erinras om de uttalanden som gjordes i samband med 1977 års riksdagsbeslut om nya riktlinjer för jordbrukspolitik. Därvid påpekades bl. a. att en viss påverkan av kostvanorna kunde ske genom avvägningen av livsmedelssubventionerna. Även från regeringens sida framhölls att näringseffekterna borde beaktas vid subventionernas fastställande.

Utskottet framhöll i anslutning till förra året behandlade motioner i ämnet det värdefulla i att kost- och näringsfrågor liksom sambandet mellan kostvanor och hälsotillstånd ägnades ökad uppmärksamhet från berörda myndigheters och samhällsorgans sida. Det var enligt utskottets mening särskilt angeläget att man inom ramen för de fortsatta övervägandena i detta ämne beaktade vilka medel som kunde användas för att styra konsumtionen med hänsyn till bl. a. kost- och näringsaspekter. Det framstod därvid som naturligt att en högre grad av samstämmighet eftersträvades mellan de olika statliga insatser som direkt eller indirekt påverkade konsumtion och produktion av jordbruksprodukter.

De uttalanden som utskottet tidigare gjort i hithörande frågor gäller självfallet alljämt.

En viktig uppgift i de fortsatta strävandena mot bättre kostvanor har givetvis den av regeringen år 1978 tillsatta beredningen för livsmedels- och näringsfrågor, livsmedelsberedningen. Beredningen är ett rådgivande och informerande organ åt regeringen. Till beredningen, där jordbruksministern är ordförande, är knutna företrädare för bl. a. berörda myndigheter, producenterna, livsmedelsindustrin och konsumenterna samt näringsfysio-

loger och matexperter. I beredningen behandlas frågor som berör hela livsmedels- och näringsområdet, från råvara till färdig produkt och konsumtion. Livsmedelssubventionerna har också berörts i beredningen. Avsikten med beredningens arbete är att regeringen därigenom skall få ett bredare underlag för sina ställningstaganden inom livsmedelspolitiken, däribland vilka medel som kan användas för att styra konsumtionen med hänsyn till bl. a. kost- och näringsaspekter.

I sin egenskap av rådgivande och informerande beredningsorgan åt regeringen arbetar livsmedelsberedningen förhållandevis informellt. Beredningen fattar sålunda inga direkta beslut i behandlade frågor och utfärdar inte heller några närmare utformade direktiv eller råd i kost- och näringsfrågor. För riksdagens överväganden i vad gäller frågor i hithörande ämne skulle det emellertid otvivelaktigt vara av stort värde om en redovisning av de rön och synpunkter som kommer fram vid beredningens arbete genom regeringens försorg på lämpligt sätt delges riksdagen, antingen i anslutning till den årliga budgetpresentationen eller annorledes.

Vad utskottet här anfört med anledning av motion 2196 yrkande 3 samt motionerna 384, 1366 och 1747 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I motion 2196 anförs att det i ett land som Sverige är skillnad på jordbruk och jordbruk och även skillnad på bönder och bönder. Därför kan ett jordbruksstöd som utgår via produktpriserna verka mycket olika. Jordbrukets möjligheter skiftar också med var jordbruket finns i landet. Denna effekt är man beredd att till viss del kompensera genom särskilt stöd till jordbruket i norra Sverige. Den mindre jordbrukaren och den hårt skuldsatte jordbrukaren är man beredd att bistå i betydligt mindre utsträckning. Enligt motionärerna bör riksdagen hos regeringen hemställa om en överarbetning av stödet till jordbruket, med bibehållande av gällande jordbrukspolitiska mål och med sådan inriktning att stödet i ökad utsträckning skall vara riktat till de jordbrukare som bäst behöver stödet.

Utskottet vill framhålla att de särskilda låginkomstsatsningar som görs bl. a. syftar till att inkomstmålet skall uppnås för så stora grupper jordbrukare som möjligt. En strävan är därvid att nå en ökad utjämning av inkomsterna mellan olika jordbrukarkategorier. Likaså utgår det särskilda stödet till jordbruket i norra Sverige för att kompensera de högre produktionskostnader som där föreligger.

När det gäller de skuldsatta jordbrukare som drabbats särskilt hårt av den senare tidens räntehöjningar vill utskottet erinra om de möjligheter till särskilt räntestöd som infördes i samband med förra årets regeringsbeslut om reglering av priserna på jordbrukets produkter. Enligt detta beslut har jordbruksnämnden under innevarande budgetår från prisregleringsanslagets anslagspost till låginkomstsatsning m. m. inom jordbruket ställt 40 milj. kr. till lantbruksstyrelsens förfogande för tillfälligt räntestöd till jordbruksföretag samt för administration härav. Som förut nämnts förordas i

nu föreliggande proposition att ett belopp utöver nu utgående 40 milj. kr. tillförs jordbruket för räntestöd till särskilt skuldsatta jordbrukare även för nästa regleringsår.

Andra åtgärder som prövats i syfte att underlätta situationen för de av de senaste årens räntehöjningar särskilt drabbade jordbrukarna är bl. a. saneringslån, ackordsuppställningar i förening med eftergift av garantilån i vissa fall samt koncentrerade rådgivningsinsatser med särskild inriktning på här ifrågakarande jordbruksföretag.

Utskottet vill i förevarande sammanhang även erinra om att utskottet i betänkandet JoU 1980/81: 34 över vissa motioner om jordbrukets rationalisering nyligen uttalat sig för att man från regeringens sida överväger vissa ytterligare åtgärder som ett led i strävandena att komma till rätta med ifrågakarande jordbrukares utsatta situation.

Med hänsyn till vad utskottet nu anfört finner utskottet det inte erforderligt med någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida med anledning av motion 2196 yrkande 4.

Propositionen har i de delar den ej berörts i det föregående inte gett utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Särskilda frågor om prispolitik m. m.

Utskottet behandlar i detta avsnitt några under allmänna motionstiden i år väckta motioner med viss anknytning till prispolitiken på jordbrukets område och närliggande ämnen.

I motion 471 förs fram vissa förslag i syfte att öka *exporten av livsmedel*. Motionärerna erinrar om att Sverige regelmässigt exporterar spannmål, en viss del som rent överskott och en del som s. k. utbytesexport. Likaså exporteras fläsk och nötkött. Enligt motionärernas mening borde staten agera så att exporten även kunde ske i form av förädlade varor, vilket skulle få positiva effekter på exportinkomsterna samt på sysselsättningen inom jordbruket och dess förädlingsindustri. Jordbruksprisregleringen bör utformas så att den stimulerar till aktiva exportsatsningar.

Utskottet vill erinra om att gällande jordbrukspolitiska riktlinjer innebär att den brukningsvärda åkerjorden bör utnyttjas för jordbruksproduktion, vilket betyder ett bibehållande av ungefär nuvarande åkerareal. Den fredstida mjölkproduktionen bör upprätthållas vid en nivå som ungefärligen motsvarar konsumtionsbehovet av mjölk och mjölkprodukter. För övriga animalieprodukter bör eftersträvas att balans i stort sett uppnås mellan produktion och avsättningsutrymme inom landet. Det överskott som uppkommer till följd av målsättningen i fråga om åkerarealen bör i första hand utgöras av spannmål. Det kan ifrågasättas om inte ett förverkligande av motionärernas förslag skulle kräva en förändring av produktionsmålet. Nuvarande mål har utformats med hänsyn till kraven på en god livsmedelsberedskap, den internationella livsmedelssituationen, regional-

politiska och samhällsekonomiska hänsyn samt miljövårdsskäl. En förändring av produktionsmålet kräver ingående överväganden. Naturligtvis är utskottet positivt inställt till att den svenska exporten av livsmedel kan öka, särskilt i vad avser sådana produkter som kan betraktas som svenska specialiteter. På initiativ av jordbruksdepartementet har en särskild arbetsgrupp bildats för att diskutera förutsättningarna för svensk export av livsmedelsindustriprodukter. Enligt vad utskottet erfarit torde det inom den närmaste tiden också kunna väntas förslag från gruppen om vissa åtgärder i nu angivet syfte.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen lämnar motion 471 utan vidare åtgärd.

I motion 1764 tas upp vissa frågor rörande *konsumentintressets inflytande vid jordbruksprisöverläggningarna, m. m.* Bl. a. aktualiserar motionärerna det av riksdagens revisorer framförda förslaget (förs. 1979/80: 17) om en utredning angående möjligheterna att tillämpa en ökad målstyrning av jordbruksprisregleringen och bättre möjligheter att stämma av jordbruksöverenskommelsen mot faktiskt utfall. Vidare kräver motionärerna att en utökning sker av representationen för allmänintresset i jordbruksnämndens styrelse och att en utredning görs om konsumentdelegationens ställning, sammansättning och resurser.

Utskottet vill erinra om att dessa frågor tidigare under innevarande riksmöte prövats av riksdagen i samband med behandlingen av nyssnämnda förslag från riksdagens revisorer (JoU 1980/81: 6).

Revisorernas granskning omfattade i huvudsak jordbruksprisregleringen som medel för att uppnå det inkomstmål som uppställts inom ramen för gällande jordbrukspolitiska riktlinjer. Med stöd av granskningen framförde revisorerna bl. a. önskemål om en utredning angående möjligheterna att tillämpa ökad målstyrning av jordbruksprisregleringen och bättre möjligheter att stämma av jordbruksöverenskommelserna mot faktiskt utfall. Revisorerna framhöll i sammanhanget att avsaknaden av specifika mått på ekonomisk och social standard för jordbrukare f. n. försvårade bl. a. ett konkret angivande av målet för jordbrukarnas inkomster och standard. Möjligheterna att öka målstyrningen beror bl. a. på om det visar sig möjligt att få fram användbara mått i nyssnämnda avseende. Revisorerna förutsatte att konsekvenserna av ett införande av preciserade inkomstmål skulle beaktas vid den av revisorerna föreslagna undersökningen.

Det erinrades i sammanhanget från utskottets sida om att riksdagen år 1977, då nuvarande jordbrukspolitiska riktlinjer fastställdes, ansåg att det inte fanns anledning att precisera inkomstmålet genom att ange vilka grupper som borde jämföras och hur jämförelsen borde tillgå. Det framhölls att det gällde att ta hänsyn till såväl ekonomisk som social standard, varför det var svårt att göra exakta mätningar. Det underströks vidare att prissättningen för jordbrukets produkter borde ske med hänsynstagande till alla de faktorer som kunde ha betydelse i sammanhanget.

Utskottet fann för sin del inte att tillräckliga skäl förebragts för att frångå 1977 års jordbrukspolitiska beslut, såvitt avsåg inkomstmålets fastställande. Någon närmare precisering än vad som då gjordes fann utskottet således inte motiverad. Däremot ansåg utskottet det givetvis angeläget att det material som läggs till grund för prisöverläggningarna ger så uttömmande och klarläggande uppgifter som möjligt i vad avser lönsamhets- och inkomstförhållandena m. m. för olika jordbrukargrupper. Avsikten med pågående undersökningar inom lantbruksekonomiska samarbetsnämnden och utredningen om kapitalförändringarnas inverkan på lantbrukarnas inkomstförhållanden var också att för framtiden skapa ett bättre underlag i angivna hänseenden.

Med hänsyn till det anförda ville utskottet inte påkalla någon riksdagens ytterligare åtgärd med anledning av riksdagens revisorers förslag.

Beträffande utökningen av jordbruksnämndens styrelse med en representant för allmänintresset erinrade utskottet om att riksdagen hade haft förevarande fråga uppe till prövning såväl i anslutning till behandlingen av prop. 1977/78: 19 om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken, m. m. som senare (JoU 1977/78: 10, 1977/78: 13 och 1978/79: 37). Riksdagen fann i nämnda sammanhang motionsyrkanden motsvarande det då föreliggande inte böra föranleda någon särskild riksdagens åtgärd. Beträffande den närmare motiveringen för riksdagens beslut hänvisades till betänkandet JoU 1977/78: 10 i berörda del, vari bl. a. framhållits att jordbruksnämndens styrelse borde ha en allsidig sammansättning. Lika viktigt var emellertid att balans mellan olika partsintressen förelåg. En utökning av antalet ledamöter med företrädare för allmänintresset skulle rubba den balans som dittills hade förelegat och dessutom försvåra nämndens praktiska arbetsmöjligheter. Några sådana omständigheter som talade för att riksdagen skulle inta ändrad ståndpunkt i här berörda spörsmål hade enligt utskottets mening inte förebragts.

När det gäller kravet på utredning om konsumentdelegationens ställning, sammansättning och resurser fäste utskottet uppmärksamheten på att motsvarande yrkande under senare år vid flera tillfällen hade prövats av riksdagen utan att föranleda någon särskild riksdagens åtgärd (JoU 1977/78: 10, 1977/78: 13 och 1978/79: 37). De skäl som anförts mot en utvidgning av jordbruksnämndens styrelse hade ansetts böra analogt gälla framförda förslag om utbyggnad och förstärkning av den till nämnden knutna konsumentdelegationen. I vad gällde frågan om förstärkning av konsumentdelegationens utredningsresurser hade bl. a. erinrats om att delegationen hade jordbruksnämndens resurser till sitt förfogande för de kompletterande analyser etc., som kan efterfrågas. Det hade också påpekats att delegationens egna utredningsresurser under regleringsåret 1977/78 erhållit viss förstärkning.

Utskottet fann inte anledning för riksdagen att ändra sitt tidigare ställningstagande till frågan om utredning av konsumentdelegationens ställning m. m.

Utskottet får med hänvisning till vad nu anförts hemställa att riksdagen lämnar motion 1764 utan bifall.

I motion 1372 crinras om att det sedan slutet av 1930-talet sker en förädling av sojabönor i vårt land. F. n. finns enligt motionen tre godkända sorter i den svenska rikssortlistan, som dock odlas i mycket begränsad omfattning. Enligt motionärerna vore det önskvärt om vi här i landet kunde få till stånd en viss fältmässig odling. Det främsta hindret för en automatisk utveckling är emellertid det gap som i nuläget råder mellan världsmarknadspriset på sojabönor och det pris som de svenska odlarna kräver för att få en intäkt som ligger i nivå med övriga grödor. I motionen yrkas på *stöd av statsmedel till en inhemsk odling av sojabönor*, som i inledningsskedet lämpligen kunde omfatta 50 ha.

Utskottet vill nämna att en kontinuerlig forskning bedrivs i vårt land för att förädla fram lämpliga sojabönsorter. Bidrag till denna förädlingsverksamhet har tidigare under en följd av år anvisats över statsbudgeten. Under senare år har medel till verksamheten anvisats från den till lantbruksstyrelsen knutna växtförädlingsnämnden, som för innevarande budgetår har anslagit drygt 200 000 kr. för fortsatt forskning på området.

Ytterligare överväganden torde krävas innan man närmare kan bedöma förutsättningarna för en mera fältmässig odling av sojabönor i vårt land. Utskottet finner för sin del inte tillräckliga skäl att nu påkalla någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida med anledning av motion 1372.

Riksdagen behandlade förra året ett av regeringen framlagt förslag om styrning av slaktsvinsproduktionens uppbyggnad (prop. 1979/80: 162, JoU 1979/80: 47 och 49, rskr 1979/80: 413).

I proposition 1979/80: 162 redovisades dels ett inom jordbruksnämnden utarbetat förslag till system för styrning av fläskproduktionen, dels ett inom LRF utarbetat förslag i samma ämne, vilket framlagts av Lantbrukarnas förhandlingsdelegation. Det förra systemet byggde på differentierade avgifter och det senare på differentierade pristillägg. Enligt propositionen var skillnaden mellan systemen av enbart teknisk natur. Båda systemen kunde därför användas för att uppnå de avsedda syftena.

Jordbruksministern ansåg för egen del att ett system med differentierade pristillägg var att föredra som medel när det gällde att uppnå de uppsatta målen. De belopp som stod till förfogande för pristillägg på fläsk borde därför fördelas så att de mindre producenterna erhöll ett högre pristillägg än de större producenterna.

Det var enligt jordbruksministern angeläget att skillnaden mellan det högsta och det lägsta pristillägget bestämdes så att syftet med riksdagens beslut uppnåddes, som bl. a. var att effektivt begränsa de större företagens utbyggnad. Enligt vad riksdagen uttalat borde differentieringen göras trappstegsformad. Om så bedömdes mera lämpligt borde dock enligt propositionen i ett inledningsskede kunna tillämpas endast en gräns. Gränsen kunde därvid lämpligen sättas vid leverans av 2000 slaktsvin per år.

Graden av differentiering och pristilläggs-skalan i övrigt borde efter hand bestämmas med hänsyn till rådande läge. Om tillgängliga pristilläggsmedel inte räckte, borde avgift kunna tas ut. Jordbruksministern framhöll att den möjlighet som sedan länge förelåg att ta ut slaktdjursavgift för att finansiera bl. a. exportkostnader kvarstod.

Jordbruksministern förordade mot bakgrund av bl. a. kostnaderna för export att differentierade pristillägg i fortsättningen tillämpades när prisstryckande överskott råder för att åstadkomma den avsedda styrningen av svinproduktionen.

Det borde enligt propositionen ankomma på statens jordbruksnämnd att med utgångspunkt i de förordade riktlinjerna och efter överläggning med nämndens konsumentdelegation och Lantbrukarnas förhandlingsdelegation fastställa differentierade pristillägg och besluta om de regler som skulle gälla härför. Dessa borde tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1981.

Utskottet fann inte anledning att frånga det i propositionen förordade systemet för styrning av fläskproduktionen och avstyrkte en i sammanhanget väckt motion, vari yrkats att riksdagen borde anta det av jordbruksnämnden utarbetade förslaget till styrning av fläskproduktionen. Motionärerna anhöll vidare att riksdagen slog fast att ett system med differentierade avgifter endast skall få användas då av nämnden konstaterat prisstryckande överskott föreligger. Utskottet erinrade i anslutning härtill om att det i propositionen förordade systemet med differentierade pristillägg var avsett att tillämpas endast när prisstryckande överskott råder. Det förutsattes att jordbruksnämnden efter överläggningar med nämndens konsumentdelegation och Lantbrukarnas förhandlingsdelegation skulle besluta om de närmare regler som skulle gälla.

Riksdagen följde utskottet. Regeringen gav i regleringsbrev den 19 juni 1980 jordbruksnämnden i uppdrag att, med utgångspunkt i de av riksdagen beslutade riktlinjerna för styrning av slaktsvinsproduktionens utbyggnad och efter överläggningar med nämndens konsumentdelegation och Lantbrukarnas förhandlingsdelegation, fastställa differentierade pristillägg på fläsk och besluta om de regler som skulle gälla härför fr. o. m. den 1 januari 1981.

Som anges i proposition 1980/81: 190, s. 10, har jordbruksnämnden anmält att den i samförstånd med Lantbrukarnas förhandlingsdelegation och konsumentdelegationen beslutat införa differentierat pristillägg på fläsk fr. o. m. den 1 januari 1981. Tillägget utgår f. n. med 10 kr. per levererat slaktsvin vid årsleveranser upp till 2 500 slaktsvin.

I motion 1763 hemställs att riksdagen uttalar sig för att ett av statens jordbruksnämnd konstaterat prisstryckande överskott skall föreligga för att differentierade pristillägg skall tillämpas. Enligt motionärerna krävs ett förtydligande av förra årets riksdagsbeslut i nu angivet avseende.

Utskottet vill med anledning av motionen hänvisa till sitt uttalande i betänkandet 1979/80: 47 att systemet med differentierade pristillägg på

fläsk är avsett att tillämpas endast när pristryckande överskott föreligger. Som förut nämnts förutsattes att jordbruksnämnden efter överläggningar med Lantbrukarnas förhandlingsdelegation och konsumentdelegationen skulle besluta om de regler som avsågs gälla fr. o. m. den 1 januari i år, alltså även i fråga om när pristryckande överskott skulle anses råda. Någon annan tolkning av riksdagens beslut är utskottet inte berett att ställa sig bakom. Utskottet förutsätter att regeringen och berörda myndigheter och organisationer beaktar vad här anförts utan något särskilt påpekande från riksdagens sida. Med det anförda bör motion 1763 kunna anses besvarad.

Stordrift inom animalieproduktionen

I tre fristående motioner diskuteras olägenheterna från djurskydds- och konsumentsynpunkt med en högt driven rationalisering inom animalieproduktionen.

Enligt motion 271 måste ekologiskt tänkande ligga bakom även animalieproduktionen. De s. k. djurfabrikerna karaktäriseras av att produktionen ryckts ur sitt direkta biologiska sammanhang och blivit ekologifientlig. Genom att okritiskt tillämpa industriella metoder i en biologisk produktion har man enligt motionärerna nått en hög produktivitet och därmed en jämförelsevis låg produktionskostnad. Nackdelarna med produktionsformen i djurfabrikerna är dock så stora att de eliminerar fördelarna. Anhopningen av hårt drivna djur och den selektiva aveln gör att denna typ av produktion ifrågasätts utifrån rent etisk synpunkt. Regelmässigt given antibiotika i fodret för att öka djurens tillväxt och förhoppningsvis motverka sjukdomar ifrågasätts i motionen. En annan nackdel är enligt motionärerna att "djurfabrikerna" drar till sig en produktion som rätteligen borde integreras i det svenska jordbruket. De passar inte heller in i svensk livsmedelsberedskap om landet blir avspärrat. Enligt motionärerna bör nya djurfabriker inte få byggas i Sverige. Befintliga djurfabriker bör på sikt avvecklas.

I motion 319 anförts att massmedicineringen av antibiotika i de svenska djurstallarna utgör en växande risk. Mediciner som är viktiga för människan kan göras verkningslösa därför att bakterier blir resistent mot medicinen. Motionärerna påpekar att flera stickprov tas av slaktdjur för att kontrollera om de innehåller antibiotika. De ifrågasätter dock värdet av dessa prov då slaktkropparna hinner passera slakteriet och gå vidare ut i handeln innan resultatet av antibiotikaprovet är färdigt.

I motion 1016 framhålls att djurskyddslagens efterlevnad är svårkontrollerad. Kannibalism och slagsmål har blivit en vanlig stressföreteelse i såväl smågris- som broilerproduktionen på grund av att utrymmena för djuren är minimala, hävdar motionärerna. Grundsynen på djurhållning måste enligt motionen vara den att djuren skall leva i enlighet med sin art och natur. De etiska nämnder som inrättats för insyn och kontroll av planerade veten-

skapliga djurförsök borde också ha att yttra sig över planerad fabriksmässig djuruppfödning i frågor som avser djurens miljö.

Utskottet vill först erinra om att motioner med liknande innebörd vid flera tillfällen tidigare behandlats av utskottet, bl. a. vid föregående riksmöte i samband med jordbruksprisregleringen (JoU 1979/80:47). I fråga om djurhälso- och miljöeffekter av den storskaliga animalieproduktionen underströk utskottet därvid att utvecklingen lett till ett ökat medvetande om att en alltför högt driven rationalisering kunde få negativa bieffekter i olika hänseenden. Från statsmakternas sida hade åtgärder vidtagits, bl. a. i form av skärpta bestämmelser rörande förprovning från miljö- och djurskyddssynpunkt av nybyggda djurstallar. Vidare hade den etologiska forskningen erhållit ökade resurser vid budgetprövningen för budgetåret 1980/81. Utskottet fann med hänsyn till det anförda att de då behandlade motionerna inte påkallade någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

I den del de nu aktuella motinerna berör stordriftens negativa effekter från djurskyddssynpunkt får utskottet hänvisa till de uttalanden som tidigare gjorts i ämnet. I sammanhanget förtjänar påpekas att den allmänna utvecklingen mot en högt driven rationalisering till stor del skett i överensstämmelse med gällande jordbrukspolitiska riktlinjer och ansetts förenlig med både konsument- och producentintressen. Detta får självfallet inte innebära att man okritiskt accepterar produktionsformer som är ägnade att inge starka betänkligheter från djurskyddssynpunkt, bl. a. genom att de framtvingar avvikelser från djurens normala biologiska beteende. Utskottet förutsätter att en sådan utveckling kan motverkas genom en tillämpning av nu gällande författningar däri inbegripet lantbruksstyrelsens anvisningar för djurskyddstillsyn. Av betydelse i sammanhanget är givetvis också de av riksdagen godkända riktlinjerna för styrning av den storskaliga animalieproduktionen, innefattande bl. a. differentierade avgifter inom äggproduktionen och differentierade pristillägg inom fläskproduktionen. Med dessa uttalanden föreslår utskottet att motion 1016 inte föranleder någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Vad därefter beträffar användningen av antibiotika vid utfodring får utskottet anföra följande. Antibiotikan utnyttjas enligt vad utskottet erfarit i huvudsak dels som medel mot djursjukdomar m. m., dels som tillväxtbefrämjande ämne. I en av jordbruksnämnden genomförd utredning har den totala förbrukningen i landet av s. k. kemoterapeutika – till vilka bl. a. räknas nu berörda antibiotika – för år 1977/78 beräknats till 21 000 kg, varav ca 12 000 kg används till lågdosfoder. Fördelningen på olika djurslag har uppskattats till drygt 80 % för svin, 10 % för fjäderfä (liv- och slaktkyckling) och 6–8 % för kalv och lamm. Medlen får ej användas vid utfodring av värphöns.

Riskerna med antibiotikatillförseln anses främst bestå i att den leder till utveckling och selektion av resistent bakteriestammar hos de utfodrade

djuren. Resistentasjukdomsalstrande bakterier kan spridas från djuren till den yttre miljön. En recirkulation av sådana bakterier kan uppstå, i vilken även människan innefattas.

Utskottet kan i viss mån instämma i motionärernas kritiska synpunkter på användningen av antibiotika i animalieproduktionen. Det bör dock framhållas att tillverkning och försäljning av fodermedel som innehåller s. k. specialämnen är noggrant reglerade i olika författningar. Enligt 7 § förordningen (1961:381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m. får sådana varor inte saluhållas eller försälas utan tillstånd av kontrollmyndigheten, dvs. statens jordbruksnämnd. Tillstånd får inte lämnas med mindre det tillstyrks av lantbruksstyrelsen, socialstyrelsen och statens livsmedelsverk (SFS 1971:1145). Samtliga nu nämnda myndigheter arbetar kontinuerligt med frågor rörande antibiotikaanvändningen. Jordbruksnämnden har nyligen genomfört en utredning avseende utnyttjande av specialämnen i foder. Där anges bl. a. att nämnden ämnar införa skärpta krav rörande undersökningar genom tillverkarens försorg av specialämnens långtidseffekter. Inom livsmedelsverket arbetar man fortlöpande med bl. a. frågan om karenstider för olika produktionshöjande ämnen. Enligt ett förslag från socialstyrelsen bör s. k. högdosfoder omfattas av läkemedelsförordningen. Utskottet har vidare erfarit att lantbruksstyrelsen nyligen utarbetat ett förslag till fodervarulag, som f. n. remissbehandlas. I det sammanhanget föreslås skärpningar beträffande antibiotikahandlingen även i andra avseenden än som nyss nämnts.

Av vad utskottet här anfört framgår att frågan om utnyttjande av specialämnen i foder följs med stor uppmärksamhet från berörda myndigheters sida. Dessa har i olika sammanhang redovisat en restriktiv grundinställning till användningen av antibiotika, framför allt när det gäller tillförsel av sådana ämnen i tillväxtbefrämjande syfte. Man har därvid bl. a. hänvisat till och uttryckt förståelse för de ökande kraven från konsumenterna att livsmedel bör vara fria från främmande ämnen. Härvid har påpekats att relevanta försök saknas för att utvärdera effekten av lågdosfoder inom den svenska animalieproduktionen. Enligt jordbruksnämnden är det viktigt att användning av produktionshöjande medel inte tillåts förrän fullt övertygande svenska försök visat att det är livsmedelshygieniskt invändningsfritt och produktionsekonomiskt välmotiverat. Utskottet, som delar denna uppfattning, vill för sin del understryka det angelägna i att fortsatta ansträngningar görs för att närmare belysa effekterna av antibiotikaanvändningen inom animalieproduktionen och för att komma till rätta med dess negativa verkningar. Den verksamhet inom berörda myndigheter som utskottet redovisat synes ägnad att i stor utsträckning kunna tillgodose syftet med motionerna 271 och 319.

Nämnda motioner bör enligt utskottets mening kunna anses besvarade med vad utskottet anfört.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1967: 340) om prisreglering på jordbrukets område med den ändringen att 21 b § erhåller följande som *utskottets förslag* betecknade lydelse:

21 b §

Regeringens förslag

I fråga om utjämningsavgift för varor som tillverkas inom landet skall 11–13 §§ denna lag tillämpas.

Utskottets förslag

I fråga om utjämningsavgift för varor som tillverkas inom landet skall 11–13 §§ denna lag tillämpas.

I den utsträckning regeringen förordnar skall dock riksskatteverket vara beskattningsmyndighet.

I fråga ----- 17 §§ tillämpas.

2. att riksdagen antar förslaget till lag om upphävande av lagen (1960: 258) om utjämningsavgift på vissa varor,
3. att riksdagen godkänner de i propositionen förordade grunderna för reglering av priser m. m. på vissa jordbruksprodukter för tiden den 1 juli 1981–den 30 juni 1982,
4. att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen i fråga om sockerbetsarealen för 1982 års odling,
5. beträffande *utökning av den inhemska sockerproduktionen* att riksdagen lämnar motion 1980/81: 1380 utan vidare åtgärd,
6. att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen om prisstödet till jordbruket i norra Sverige,
7. att riksdagen medger att statens jordbruksnämnd för säsongs- mässig lagring av jordbruksprodukter under budgetåret 1981/82 får disponera en rörlig kredit på högst 250 000 000 kr. i riksgäldskontoret,
8. att riksdagen medger att statens jordbruksnämnd för inlösen av inhemskt oljeväxtfrö för budgetåret 1981/82 får disponera en rörlig kredit på högst 50 000 000 kr. i riksgäldskontoret,
9. att riksdagen medger att den rörliga kredit på högst 120 000 000 kr. som år 1973 ställdes till statens jordbruksnämnds förfogande i riksgäldskontoret för ändamål utanför fördelningsplanen för införelavgiftsmedel får under regleringsåret 1981/82 användas av regeringen eller, efter regeringens bestämmande, statens jordbruksnämnd för ändamål inom jordbruksprisregleringen och regleringen av sockernäringen,
10. att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen i fråga om användningen av avgiftsmedel, som inflyter under reg-

- leringsåret 1981/82 eller har influtit under tidigare regleringsår,
11. att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen om grunderna för råvarukostnadsutjämning till viss industri,
 12. att riksdagen medger att statens jordbruksnämnd för råvarukostnadsutjämning under regleringsåret 1981/82 får disponera en rörlig kredit på högst 40 000 000 kr. i riksgäldskontoret,
 13. beträffande *livsmedelssubventionernas omfattning* att riksdagen avslår motion 1980/81: 2196 yrkandena 1 och 2,
 14. att riksdagen till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 3 716 000 000 kr.,
 15. att riksdagen till *Prisstöd till jordbruket i norra Sverige* för budgetåret 1981/82 utöver redan anvisat förslagsanslag anvisar ytterligare 29 000 000 kr.,
 16. beträffande *vissa näringsfysiologiska frågor* att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1980/81: 384, 1980/81: 1366, 1980/81: 1747 och motion 1980/81: 2196 yrkande 3,
 17. beträffande *viss överarbetning av stödet till jordbruket* att riksdagen lämnar motion 1980/81: 2196 yrkande 4 utan vidare åtgärd,
 18. beträffande *inriktning och omfattning av livsmedelsexporten* att riksdagen lämnar motion 1980/81: 471 utan vidare åtgärd,
 19. beträffande *konsumentintressets inflytande vid jordbruksprisöverläggningarna m.m.* att riksdagen avslår motion 1980/81: 1764,
 20. beträffande *stöd till odling av sojabönor* att riksdagen lämnar motion 1980/81: 1372 utan vidare åtgärd,
 21. beträffande *differentierat pristillägg på fläsk* att riksdagen förklarar motion 1980/81: 1763 besvarad med vad utskottet anfört,
 22. beträffande *stordrift inom animalieproduktionen* att riksdagen
 - a) lämnar motion 1980/81: 271 utan vidare åtgärd,
 - b) lämnar motion 1980/81: 319 utan vidare åtgärd,
 - c) lämnar motion 1980/81: 1016 utan vidare åtgärd.

Stockholm den 26 maj 1981

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Svante Lundkvist (s), Arne Andersson i Ljung (m), Maj Britt Theorin (s), Börje StenSSon (fp), Grethe Lundblad (s), Hans Wachtmeister (m), Filip Johansson (c)*, Åke Wictorsson (s)*, Gunnar Olsson (s), Håkan Strömberg (s), Lennart Brunander (c), Ingvar Eriksson (m), Ulla-Britt Åbark (s) och Kerstin Sandborg (fp).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

Konsumentintressets inflytande vid jordbruksprisöverläggningarna (mom. 19)

Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg och Ulla-Britt Åbark (alla s) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Utskottet vill" och på s. 17 slutar med "utan bifall" bort ha följande lydelse:

Revisorernas granskning omfattade i huvudsak jordbruksprisregleringen som medel för att uppnå det inkomstmål som uppställts inom ramen för gällande jordbrukspolitiska riktlinjer. Med stöd av granskningen framförde revisorerna bl. a. önskemål om en utredning angående möjligheterna att tillämpa ökad målstyrning av jordbruksprisregleringen och bättre möjligheter att stämma av jordbruksöverenskommelserna mot faktiskt utfall. Revisorerna framhöll i sammanhanget att avsaknaden av specifika mått på ekonomisk och social standard för jordbrukare f. n. försvårade bl. a. ett konkret angivande av målet för jordbrukarnas inkomster och standard. Möjligheterna att öka målstyrningen beror bl. a. på om det visar sig möjligt att få fram användbara mått i nyssnämnda avseende. Revisorerna förutsatte att konsekvenserna av ett införande av preciserade inkomstmål skulle beaktas vid den av revisorerna föreslagna undersökningen.

Revisorerna framhöll att en ökad målstyrning kunde ge statsmakterna möjlighet att successivt trappa ner de krav på direkt kontroll och insyn över verksamheten som i dag upprätthålls. Revisorerna menade också att det vore önskvärt att kunna stämma av jordbruksprisöverenskommelserna mot faktiskt utfall liksom att kunna bedöma utfallet av de olika satsningarna inom överenskommelserna.

Utskottet finner för sin del att starka skäl talar för att den utredning som revisorerna enhälligt förespråkade nu bör komma till stånd. Utskottet delar således den i motion 1764 anförda uppfattningen härvidlag.

I anslutning till förslaget om utökning av jordbruksnämndens styrelse med en representant för allmänintresset framhålls i motion 1764 att det resultat som framkommer vid överläggningarna mellan Lantbrukarnas förhandlingsdelegation och konsumentdelegationen och slutligen fastläggs i förslag från jordbruksnämndens styrelse har kommit att få en avgörande betydelse för jordbruksöverenskommelsernas utformning. Denna ökade politiska betydelse för jordbruksnämnden nödvändiggör en förstärkning av det allmänna inflytande i dess styrelse. Detta understryks också av överenskommelsernas betydelse för livsmedelssubventionernas utformning och omfattning.

I nuläget är jordbruksnämndens styrelse så sammansatt att däri ingår, förutom generaldirektören och personalföreträdarna, två representanter

för jordbruket samt en representant från vardera konsumentkooperationen. löntagarorganisationerna och det enskilda näringslivet med anknytning till livsmedelssektorn. Det allmänna intresset i vidare mening representeras således enbart av generaldirektören. Detta är enligt motionärernas mening inte tillräckligt.

Utskottet vill i likhet med motionärerna understryka att överläggningarna mellan jordbrukare och konsumenter om prissättningen på jordbrukets produkter med åren fått en allt större betydelse och närmast sig verkliga förhandlingar. Denna utveckling har påverkats av att allt fler frågor som rör grunderna för ersättning till jordbrukarna av riksdagen lämnats öppna för dessa överläggningar. Denna utveckling förstärktes i samband med de beslut om jordbrukspolitikens framtida inriktning som togs år 1977.

Överläggningarnas ökade betydelse för prisstödets slutliga utformning ligger väl i linje med den allmänna utvecklingen i samhället mot att intressekonflikter mellan olika grupper så långt möjligt skall lösas förhandlingsvägen. Genom denna utveckling har nämndens beslut fått en allt större politisk betydelse, som ökat behovet att förstärka det allmännas inflytande i nämndens styrelse. Detta markeras ytterligare genom den situation som inträffade vid årets överläggningar. Jordbruksnämndens slutbud fick i dessa karaktären av medlingsbud samtidigt som en representant från vardera jordbruket och löntagarorganisationerna, som deltagit i de föregående prisöverläggningarna, reserverade sig till förmån för producentdelegationens respektive konsumentdelegationens ställningstaganden. I ett läge där parterna hamnar i olika ställningstaganden får jordbruksnämnden karaktär av medlingsorgan, en uppgift för vilken den uppenbarligen inte är lämpligt sammansatt, om detta organ skall verka med utgångspunkt i mera allmänna överväganden än vad som är partsrepresentanternas. Utskottet finner sålunda för sin del skäl uttala att motiven för den utvidgning av representationen för allmänintresset i jordbruksnämndens styrelse som riksdagen redan år 1976 ställde sig bakom numera starkt har ökat i styrka.

I fråga om jordbruksnämndens konsumentdelegation vill utskottet erinra om att 1972 års jordbruksutredning enhälligt föreslog att delegationens ställning och sammansättning på nytt borde ses över. Härvid borde enligt utredningen bl. a. prövas om konsumentintresset i delegationen kan renodlas och om synpunkter från förbrukarsidan inom livsmedelssektorn lämpligen bör inhämtas i annan ordning.

Utredningens förslag om en översyn av konsumentdelegationens ställning i förhållande till jordbruksnämnden tillstyrktes bl. a. av riksrevisionsverket, konsumentverket, konsumentdelegationen, LO och KF. En omprövning av delegationens sammansättning i syfte att bl. a. renodla konsumentintresset rekommenderades av konsumentverket, LO och TCO. Utskottet vill erinra om att svenskt jordbruk, såsom bl. a. framhålls i motion 1764 karaktäriseras av att jordbrukets föreningsrörelse vunnit en mycket stark ställning, något som i och för sig har varit värdefullt för både jord-

bruk och samhälle. Detta leder till att jordbrukets förhandlingsdelegation vid överläggningar framträder med stor tyngd av sakkunskap och erfarenhet. Därtill kommer att en stor del av det underlagsmaterial som används i överläggningarna kommer från en jordbrukskooperation som för huvuddelen av omsättningen med jordbruksprodukter har ett faktiskt monopol i fråga om försäljning och vidareförädling. Integrationssträvandena är starka, och därutöver har jordbrukskooperationen skaffat sig en stark ställning när det gäller tillhandahållandet av produktionsmedel för jordbruket.

Mot denna starka förhandlingspart från jordbrukets sida står i överläggningarna konsumentdelegationen, som i nuvarande organisation består av företrädare dels för konsumentintresset, dels för vissa förbrukarintressen. Av naturliga skäl har konsumentintresset betydligt svårare än motparten att organisera sina intressen och skaffa sig erforderligt underlag för överläggningarna, även om jordbruksnämndens resurser står till dess förfogande. Erfarenheterna har därutöver visat att den komplicerade uppbyggnaden av prisregleringen av jordbruksprodukter försvårar en allmän debatt om jordbruksöverläggningarna.

Enligt utskottets mening talar allt starkare skäl för att den av utredningens föreslagna översynen kommer till stånd, varvid bl. a. delegationens behov av ytterligare kansliresurser bör prövas. Vid översynen bör också undersökas huruvida konsumentverket bör erhålla en anknytning till delegationen, liksom om det under senare år stigande intresset för en näringsriktig kost motiverar att delegationen får tillgång till näringsfysiologisk expertis. I sammanhanget bör jämväl den i motionen berörda frågan om konsumentrepresentationen i regleringsföreningarna på jordbrukets område lämpligen tas upp till prövning. Vid översynen bör också prövas de förslag som de stora löntagarorganisationerna lagt fram om ett ökat inflytande för konsumentdelegationen över den slutliga fördelningen av livsmedelssubventionerna på olika produkter. Som framgår av den föregående redogörelsen har också riksdagens revisorer framlagt vissa förslag i syfte att förstärka konsumentinflytandet i regleringsföreningarnas styrelser, m. m. Under granskningen har vidare satts i fråga om inte konsumentintressena skulle främjas av att de utsedda företrädarna för konsumenterna vid jordbruksöverläggningarna också företrädde konsumenterna i regleringsföreningarna. Konsumentrepresentanternas sakliga kunskaper skulle härigenom kunna utnyttjas bättre och konsumenternas ställning i föreningarna stärkas. Revisorerna förordar därför att regeringen vid sitt val av konsumentföreträdare beaktar denna synpunkt. Det synes utskottet angeläget att jämväl de av revisorerna anförda synpunkterna beaktas i förevarande utredningssammanhang.

Utskottet förordar att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför med anledning av föreliggande yrkanden i motion 1764.

dels utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *konsumtintressets inflytande vid jordbruksprisöverläggningarna m. m.* att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1980/81: 1764.

Särskilt yttrande

Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg och Ulla-Britt Åbark (alla s) anför:

Vi konstaterar att det vid årets överläggningar mellan jordbrukarnas förhandlingsdelegation och konsumentdelegationen inte har varit möjligt att uppnå enighet mellan parterna. Det förslag till utformning av prisregleringen för tiden efter den 30 juni 1981 som framlagts av jordbruksnämnden har varken jordbrukarnas förhandlingsdelegation eller konsumentdelegationen kunnat acceptera.

Det är första gången sedan nuvarande ordning för fastställande av priserna på jordbruksprodukter började tillämpas som detta inträffar.

Denna situation har enligt vår mening uppstått genom regeringens misslyckade ekonomiska politik, som slår hårt mot konsumenterna men även mot vissa grupper inom jordbruket. Det har uppenbarligen inte varit möjligt för parterna att i en överenskommelse om jordbrukspriserna värja respektive intressen mot de negativa konsekvenserna av denna politik.

Vid behandlingen av livsmedelssubventionerna i samband med regeringens sparplan krävde socialdemokraterna att denna fråga skulle avgöras i samband med beslutet om jordbrukspriserna. Detta avvisade riksdagens borgerliga majoritet. Riksdagen har sålunda i nämnda sammanhang mot det socialdemokratiska kravet redan beslutat att livsmedelssubventionerna skall sänkas med totalt 500 milj. kr.

Det hade enligt vår uppfattning varit angeläget att få diskutera möjligheterna av att genom en försiktigare nedtrappning av livsmedelssubventionerna än den riksdagen nu beslutat, motverka den ytterligare belastning på konsumenterna och den allmänna prisnivån men även de negativa konsekvenserna för jordbruket som en snabb avveckling av subventionerna samtidigt med en ny prisuppgång på baslivsmedel medför.

De snabbt stigande priserna på baslivsmedel slår hårt mot i första hand barnfamiljernas, låginkomsttagarnas och pensionärernas konsumtionsförmåga. Snabbt stigande livsmedelspriser slår också igenom i form av ökande kostnader för landsting och kommuner, för vårdinrättningar, skolbarnbespisningar m. m.

I nuvarande ekonomiska läge med risk för ökad arbetslöshet borde möjligheten för ett fullt utnyttjande av befintlig produktionskapacitet på angelägna områden tillvaratas. Den sänkning av konsumtionen som kan befaras genom snabbt stigande livsmedelspriser kan komma att drabba

jordbruket och livsmedelsindustrin på produktionssidan. Om produktionskapaciteten utnyttjas kan avsättningsproblem uppstå med risk för exportförluster.

Det hade enligt vår uppfattning varit angeläget att få pröva propositionen om jordbrukspriserna och storleken på livsmedelssubventionerna i ett sammanhang. Därigenom hade större hänsyn kunnat tas till samhällsekonomiska effekter av relationerna mellan prisnivå och livsmedelssubventioner.

Då riksdagen redan avgjort storleken på livsmedelssubventionerna kan denna prövning inte ske, vilket vi beklagar.

Skatteutskottets yttrande

1980/81: 7 y

om upphävande av utjämningskatten (prop. 1980/81: 190)

Till jordbruksutskottet

Jordbruksutskottet har berett skatteutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1980/81: 190 om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m. i vad avser frågor inom skatteutskottets beredningsområde. Skatteutskottet får med anledning härav anföra följande.

De frågor i propositionen som berör skatteutskottets ämnesområde gäller främst de föreslagna formerna för intern prisutjämning för tillverkning av livsmedelsindustriprodukter, som fördyras genom jordbruksprisregleringen. Den nuvarande prisutjämnningen finansieras i huvudsak genom den utjämningskatt som infördes den 1 juli 1960 i samband med EFTA-konventionens tillkomst. Skatten utgår för choklad- och konfektyrvaror, biscuits och wafers med 110 öre per kg och för starköl med 8 öre per liter. Den interna prisutjämnningen finansieras till närmare 80% av utjämningskatten. Beskattningsmyndighet är riksskatteverket (RSV), som i samråd med jordbruksnämnden även handlägger prisutjämnningen till tillverkare av de beskattade varorna. I propositionen föreslås på grundval av ett betänkande som avgivits av kommittén för industrins råvarukostnadsutjämning (RÅK) att regeringen får bemyndigande föreskriva att särskilda avgifter skall erläggas för varor som tillverkas av jordbruksprisreglerade råvaror och fastställa motsvarande importavgifter vid införsel till landet. Avgifterna skall finansiera såväl den interna som den i form av exportbidrag utgående externa råvarukostnadsutjämnningen. Influtna medel skall tillföras en särskild utjämningskassa, som skall bekosta prisutjämnningen för både de avgiftsbelagda varorna och för sådana s. k. tekniska produkter som av praktiska skäl inte kan beläggas med avgift. Utjämningskatten upphävs fr. o. m. den 1 juli 1981, men RSV skall i huvudsak behålla sina nuvarande uppgifter med uppbörd och prisutjämning.

Skatteutskottet finner att förslaget tangerar den i många fall svårtolkade frågan om en pålaga skall anses vara skatt eller avgift. RSV har i sitt remissyttrande över RÅK:s betänkande ifrågasatt om inte den föreslagna utjämningsavgiften är att betrakta som en skatt med hänsyn till att de medel som influtit inte i sin helhet skall tillföras näringsgrenen i fråga. På samma grund kan enligt utskottets mening också göras gällande att en stor del av de jordbruksavgifter som utgår på importen liksom de importavgifter som avses i propositionen i huvudsak bör ses som skyddstullar. När man från producenthåll vill ha ett särskilt starkt skydd för en jordbruks- eller trädgårdsprodukt begärs i många fall att varan skall bli tullfri men

föras in under jordbruksprisregleringen. Det kan knappast vara i överensstämmelse med grundlagens syfte att de mindre tyngande pålagorna måste beslutas av riksdagen, medan regeringen ensam beslutar om avgifter av mera väsentlig betydelse. Utskottet vill med dessa synpunkter understryka att gränsen mellan skatt och avgift på sikt bör fastställas mera entydigt än som nu är fallet och att detta lämpligen bör ske vid en kommande grundlagsrevision. I avvaktan härpå anser skatteutskottet sig emellertid kunna tillstyrka propositionen i de delar den berör utskottets ämnesområde.

Stockholm den 14 maj 1981

På skatteutskottets vägnar

ERIK WÄRNBERG

Närvarande: Erik Wörnberg (s), Knut Wachtmeister (m), Stig Josefson (c), Valter Kristenson (s), förste vice talmannen Ingegerd Troedsson (m), Tage Sundkvist (c), Hagar Normark (s), Bo Lundgren (m), Curt Boström (s), Ingemar Hallenius (c), Bo Forslund (s), Wilhelm Gustafsson (fp), Egon Jacobsson (s), Bo Södersten (s) och Olle Grahn (fp).